

STANDARDIZACIJA U HRVATSKOJ

Standardizacija kao značajna ustanova i ekonomska kategorija zauzima sve važnije mesto u udruženom radu. Sve se više dolazi do spoznaje da je standardizacija nužna radi obezbeđenja jedinstva jugoslovenskog tržišta, jačanja odbrambene sposobnosti zemlje, zaštite života, zdravlja životne i radne sredine i imovine, kao i radi toga što dobri standardi, tehnički normativi i norme kvaliteta proizvoda i usluga pridonose razvoju i unapređenju proizvodnje, prometa, usluga i drugih delatnosti udruženog rada.

Zato su rasprave i u Hrvatskoj išle u prilog jedinstvenom sistemu standardizacije u našoj zemlji, uz davanje velikog značaja međunarodnoj standardizaciji na bazi ravnopravne saradnje a u slučajevima kada je to u interesu naše zemlje.

Kakva je standardizacija otprilike u Hrvatskoj, pokazuje i jedna anketa Komisije za standardizaciju i norme kvaliteta pri Privrednoj komori Hrvatske, a koja je provedena u oko 300 najznačajnijih organizacija udruženog rada. Iznosimo samo nekoliko podataka iz te ankete: 58 odsto organizacija ima referat ili službu za standardizaciju, u 41 odsto organizacija odnos prema standardizaciji je dobar, u oko 40 odsto organizacija srednji, oko 40 odsto organizacija regulisalo je standardizaciju svojim samoupravnim opštim aktima, 95 odsto organizacija izrazilo je želju da šalju svoje radnike na dopunsko obrazovanje iz standardizacije, u više od polovine organizacija daju se savjeti konstruktorima i tehnolozima za pravilnu primjenu standarda i slično. Stanje bi bilo i bolje, ističe udruženi rad, kad bi postojao informacijski sistem o standardizaciji u našoj zemlji. Upravo zbog toga je pomenuto društveno-stručno telo pri Privrednoj komori Hrvatske donelo ambiciozan program rada na unapređivanju standardizacije, koji se već uspešno počinje provoditi.

To je pokazala i poslednja sednica u Zagrebu, na kojoj je direktor Jugoslavenskog zavoda za standardizaciju uručio zahvalnice za dosadašnju aktivnost, i to: organizacijama „Đuro Đaković“, „Jadranbrod“, „Prvomajska“, „Rade Končar“, RIZ, SAPONIJA, Željezara – Sisak, Elektrotehnički fakultet – Zagreb, Institut građevinarstva Hrvatske, a ranije i šestorici pojedinaca, – u znak priznanja za njihovu pionirsku ulogu u razvoju naše standardizacije u protekla tri desetljeća.

Tom je prilikom drug Krajnović, između ostalog, rekao da jugoslovensko tržište i domaća proizvodnja spadaju, bez obzira na tzv. vancarinsku zaštitu, u red najnezaštićenijih u Evropi od uvoza nekvalitetnih proizvoda i zastarjele tehnolo-

gije. Takvo stanje traži da se sistem kontrole kompletira tehničkim instrumentarijem standardizacije kojim se danas vrlo uspešno koriste razvijene industrijske zemlje – ne samo za zaštitu svoje proizvodnje i tržišta, nego i za diskriminaciju i otežavanje zemljama u razvoju da se uspešnije uključuju u međunarodnu podelu rada.

Savremenim oblicima eksploatacije moramo suprotstaviti savremena sredstva zaštite, dodao je Krajnović, i to ne zato da bismo zatvorili naše tržište, nego zato da bismo mogli pregovarati i trgovati pod obostrano prihvatljivim uslovima, odnosno uvoziti ono što domaćem tržištu zaista treba i što neće biti dvosekli mač za domaću proizvodnju.

U Hrvatskoj se sve više u ove procese uključuju zainteresovane organizacije udruženog rada, pa čak i mnogo više, stvaraju se uslovi u kojima će one biti inicijatori i stvarni nosioci rada na standardizaciji. To će im omogućiti i novi Zakon o standardizaciji, koji je na pomolu, a na kojemu su se angažirali i činoci iz Hrvatske, a osobito neke najznačajnije organizacije udruženog rada, kao i pomenuta aktivna Komisija za standardizaciju i norme kvalitete pri Privrednoj komori Hrvatske.

ANOTACIJE PREDLOGA JUGOSLOVENSKIH STANDARDA I PREDLOGA NACRTA REVIZIJE PRAVILNIKA O TEHNIČKIM NORMATIVIMA

Većinu predloga koje objavljujemo u ovom broju JUS informacija pripremile su stručne komisije Jugoslovenskog zavoda za standardizaciju u čiji su sastav, pored stručnjaka Zavoda, ušli predstavnici proizvođača, potrošača i zainteresovanih ustanova.

Predloge standarda iz oblasti elektroakustike JUS N.A0.600 do JUS N.A0.604 pripremio je Elektrotehnički fakultet iz Beograda u saradnji sa Jugoslovenskim zavodom za standardizaciju u okviru TO 29, za elektroakustiku Jugoslovenskog elektrotehničkog komiteta.

Predlog standarda iz oblasti radiokomunikacija JUS N.A0.780 pripremila je Savezna uprava za radio veze u saradnji sa Jugoslovenskim zavodom za standardizaciju u okviru TO 12 za radiokomunikacije Jugoslovenskog elektrotehničkog komiteta.

Predlog standarda iz oblasti magnetskih sastavnih delova JUS N.A0.850 pripremio je Tehnički opitni centar iz Beograda u saradnji sa Jugoslovenskim zavodom za standardizaciju u okviru TO 51 za magnetske sastavne delove Jugoslovenskog elektrotehničkog komiteta.

Predlozi standarda iz oblasti kontenera za transport robe JUS Z.M8.002 i JUS Z.M8.0063 urađeni su u Jugoslovenskom zavodu za standardizaciju na osnovu ISO—standarda: ISO 1496/II i ISO 1496/VIC.

Predlozi standarda iz oblasti ispitivanja železnih ruda JUS B.G8.055 do JUS B.G8.057 izrađeni su na osnovu Međunarodnih standarda ISO koji su rezultat rada tehničkog komiteta za železne rude ISO TC 102.

Predlozi standarda iz oblasti Osnovnih i opštih standarda JUS A.A1.060 i 061 i iz oblasti Metalurgije i prerade metala JUS C.A4.060 izrađeni su u Jugoslovenskom zavodu za standardizaciju na inicijativu stručnjaka Željezare „Ravne“ i Željezare „Jesenice“.

Predlog **NACRTA REVIZIJE PRAVILNIKA O TEHNIČKIM NORMATIVIMA PRI PREVOZU LJUDI I MATERIJALA OKNIMA RUDNIKA** pripremila je radna grupa u sastavu: Prof. T. Budisavljević, dip. ing. — Rudarsko-geološki fakultet, Beograd; Prof. Ivan Arar, dipl. ing. — Rudarsko-geološko-naftni fakultet Zagreb; Dr. ing. Viderdgar Franc, docent — Rudarski fakultet, Ljubljana; Mr. Milanko Pajić, dipl. ing. — Rudarski fakultet — Ljubljana.

Svi tekstovi predloga standarda i predloga **NAVEDENOG NACRTA REVIZIJE PRAVILNIKA** umnoženi su i dostavljeni zainteresovanim organizacijama i institucijama, organima Federacije, republika i pokrajina da stave svoje primedbe. Danom objavljivanja u JUS informacijama pomenuti predlozi se stavljaju na javnu diskusiju i svi zainteresovani se obaveštavaju da je:

- rok za dostavljanje primedbi za navedene predloge standarda **15. septembar 1977. godine.**
- rok za dostavljanje primedbi za navedeni predlog nacrt revizije **PRAVILNIKA O TEHNIČKIM NORMATIVIMA PRI PREVOZU LJUDI I MATERIJALA OKNIMA RUDNIKA** **1. septembar 1977. godine.**

Zainteresovani koji nisu primili predloge mogu se obratiti Jugoslovenskom zavodu za standardizaciju, Beograd, Slobodana Penezića Krcuna 35/II, sa zahtevom da im se isti dostave.

iz oblasti okova za građevinsku stolariju:

JUS M.K3.220 — Šarka za prozore. Oblik i mere

iz oblasti metalne ambalaže

JUS Z.M2.029 Konzervne limenke. Okrugle cilindrične limenke za meso. Kapaciteti limenki nazivnog prečnika od ϕ 99 mm

iz oblasti elektroakustike

- JUS N.A0.600** — Elektromehanički rečnik. Elektroakustika. Opšti pojmovi, nivoi, prostiranje i oscilacije.
- JUS N.A0.601** — Parametri pretvarača, mikrofoni, zvučnici, slušalice, različiti medaji
- JUS N.A0.602** — Fiziološka, muzička, arhitektonska i građevinska akustika
- JUS N.A0.603** — Provodni zvuk
- JUS N.A0.604** — Snimanje i reprodukcija zvuka

Predloge standarda je pripremio Elektrotehnički fakultet iz Beograda u saradnji sa Jugoslovenskim zavodom za standardizaciju u okviru TO 29, za elektroakustiku Jugoslovenskog elektrotehničkog komiteta.

iz oblasti radiokomunikacija

JUS N.A0.780 — Elektrotehnički rečnik. Televizija

Predlog standarda je pripremila Savezna uprava za radio veze u saradnji sa Jugoslovenskim zavodom za standardizaciju u okviru TO 12 za radiokomunikacije Jugoslovenskog elektrotehničkog komiteta.

iz oblasti magnetskih sastavnih delova

JUS N.A0.850 — Elektrotehnički rečnik. Magnetizam.

Predlog standarda pripremio je Tehnički opitni centar iz Beograda u saradnji sa Jugoslovenskim zavodom za standardizaciju u okviru TO 51 za magnetske sastavne delove Jugoslovenskog elektrotehničkog komiteta.

iz oblasti kontenera za transport robe

- JUS Z.M8.002** — Konteneri serije 1
Konteneri sa termičkim karakteristikama. Tehnički uslovi i ispitivanja
- JUS Z.M8.0063** — Konteneri serije 1
Konteneri tipa platforme, sa otvorenim stranama i sa celokupnom nadgradnjom.

iz oblasti ispitivanja železnih ruda

JUS B.G8.055 — Metode ispitivanja železnih ruda. Eksperi-

mentalne metode za ocenu varijacije kvaliteta

JUS B.G8.056 – Metode ispitivanja železnih ruda. Eksperimentalne metode za kontrolu preciznosti uzimanja uzoraka.

JUS B.G8.057 – Metode ispitivanja železnih ruda. Eksperimentalne metode za kontrolu odstupanja pri uzimanju uzoraka.

iz oblasti osnovnih i opštih standarda

JUS A.A1.060 – Brojčani podaci. Pisanje decimalnih brojeva

JUS A.A1.061 – Brojčani podaci. Zaokrugljavanje brojeva

iz oblasti Metalurgije i prerade metala

JUS C.A4.060 – Metalurški ispitivanja. Pravila za prelaz na SI-jedinice. Tablice zaokrugljenih vrednosti

iz oblasti Terminologije

JUS A.C0.010 – Terminologija. Izrada i uobličenje standarda sa definicijama i nazivima pojmova

JUS A.C0.006 – Terminologija. Smernice za izradu stručnih rečnika

ODRŽANI SASTANCI

Sastanak Stručne komisije za elektroakustiku održan je 27. maja 1977. god. u Jugoslovenskom zavodu za standardizaciju. Na sastanku je usvojen konačan tekst predloga standarda iz „Elektrotehničkog rečnika. Elektroakustika“ JUS N.A0.600, JUS N.A0.601, JUS N.A0.602, JUS N.A0.603 JUS N.A0.604 koji će se anotirati i staviti na javnu diskusiju.

Treća sednica Izvršnog odbora Jugoslovenskog elektrotehničkog komiteta—JEK održana je 30. maja 1977. godine u Jugoslovenskom zavodu za standardizaciju. Na sednici su razmatrani izveštaji o delatnosti JEK-a na domaćem i međunarodnom planu u vremenu od druge sednice do danas i usvojeni su stavovi naše delegacije za 42. Generalno zasedanje IEC u Moskvi. Formirana je radna grupa na čelu sa predsednikom prof. ing. F. Mlakarom koja će pripremiti nacrt novog statuta JEK-a. Novi statut treba da bude usaglašen sa Ustavom SFRJ, novim zakonom o standardizaciji i savremenim razvojem elektrotehničke standardizacije u zemlji i svetu.

Sastanak tehničkog odbora TO-74 JEK-a za bezbednost računskih i biro mašina održan je 7. maja 1977. god. u prostorijama Jugoslovenskog zavoda za standardizaciju.

Sastanku su prisustvovali predstavnici „Iskre—Instituta za kakovost in metrologiju“, „EI—OOUR Fabrike računskih mašina“, EI—Fabrike profesionalne elektronike“ i Jugoslovenskog zavoda za standardizaciju.

Odlučeno je da se pripremi nacrt jugoslovenskog standarda za bezbednost računskih i biro mašina na bazi odgovarajućeg međunarodnog dokumenta.

Nacrt će uraditi radna grupa čiji su članovi predstavnici pomenutih radnih organizacija.

Sledeći sastanak se predviđa za oktobar 1977.

25. maja 1977. godine održan je u prostorijama JZS, u Beogradu sastanak stručne radne grupe za pripremu predloga standarda iz oblasti livačkog peska.

Na sastanku su doneti sledeći zaključci:

Prihvata se nacrt revizije standarda i stavlja na javnu diskusiju:

a) **JUS B.B5.011** – Kvarcni livački pesak – uslovi kvaliteta i metode ispitivanja

b) Prihvataju se sledeći predlozi nacrt standarda i stavlja na javnu diskusiju i to:

JUS B.B5.012 – Obloženi livački pesak. Klasifikacija i tehnički uslovi i

JUS B.B8.020 – Obloženi livački pesak. Metode ispitivanja.

26. maja održan je u prostorijama JZS, u Beogradu sastanak stručne radne grupe za pripremu predloga standarda iz oblasti bentonita za livnice.

Na sastanku je donet sledeći zaključak:

Prihvataju se predlozi nacrt standarda i stavlja na javnu diskusiju i to:

JUS B.F1.040 – Bentonit za upotrebu u livnicama. Klasifikacija i tehnički uslovi, i

JUS B.F8.040 – Bentonit za upotrebu u livnicama. Uzimanje i obrada uzoraka i metode ispitivanja

SASTANCI KOJI ĆE SE ODRŽATI

- SASTANAK STRUČNE KOMISIJE IZ OBLASTI ELEKTRONSKE OPREME ZA MERENJE**, održaće se 16. juna 1977. godine, sa početkom u 10 časova, u prostorijama Jugoslovenskog zavoda za standardizaciju, Beograd, Slobodana Penezića Krcuna br. 35 sa sledećim dnevnim redom:
 - Usvajanje predloga standarda JUS L.G7.002 – Dokumentacija koja se isporučuje uz elektronsku mernu opremu.
 - Dogovor o pripremi nacrt o bezbednosti elektronske merne opreme.
- SASTANAK STRUČNE KOMISIJE ZA ZAŠTITNE OGRADE NA JAVNIM PUTEVIMA** održaće se 17. juna 1977. god. sa početkom u 9 časova u Jugoslovenskom zavodu za standardizaciju, Beograd, Slobodana Penezića Krcuna br. 35/V, sala 128, sa sledećim dnevnim redom: redakcija i definitivno usvajanje teksta predloga jugoslovenskih standarda:

- JUS U.S4.100 Tehnička oprema javnih puteva. Zaštitne ograde. Tehnički uslovi za izradu i isporuku
- JUS U.S4.104 Tehnička oprema javnih puteva. Zaštitne ograde. Klasifikacija
- JUS U.S4.110 Tehnička oprema javnih puteva. Zaštitne ograde. Tehnički uslovi za postavljanje.

3. SASTANAK STRUČNE KOMISIJE ZA PŠENICU ZA INDUSTRIJSKU PRERADU, održaće se 21. juna 1977. godine sa početkom u 8,30 časova, u Jugoslovenskom zavodu za standardizaciju, Beograd, Slobodana Penezića Krcuna br. 35, sa sledećim dnevnim redom:

- Razmatranje primedbi i usvajanje definitivnog teksta jugoslovenskog standarda – „Kvalitet pšenice kao sirovine za mlinsku industriju“.

4. SASTANAK STRUČNE KOMISIJE ZA KONTENERE, održaće se 23. i 24. juna 1977. godine, u 9 časova u Jugoslovenskom zavodu za standardizaciju, Beograd, Slobodana Penezića Krcuna br. 35/II, sala 48, sa sledećim dnevnim redom:

- Razmatranje i konačna redakcija tekstova predloga jugoslovenskih standarda
- JUS Z.M8.001 – Konteneri serije 1. Kontenere za opštu upotrebu. Tehnički uslovi ispitivanja
- JUS Z.M8.002 – Kontenere serije 1. Rukovanje i učvršćivanje
- Prvo razmatranje teksta predloga jugoslovenskih standarda:
 - JUS Z.M8.002 – Konteneri serije 1. Konteneri sa termičkim karakteristikama. Tehnički uslovi i ispitivanja
 - JUS Z.M8.063 – Konteneri serije 1. Konteneri tipa platforme sa otvorenim stranama i sa celokupnom nadgradnjom

5. SASTANAK TEHNIČKOG ODBORA TO-47 JEK-a ZA POLUPROVODNIČKE KOMPONENTE, održaće se 27., 28., i 29. juna 1977. godine, u 9 časova, u prostorijama RIZ-Tvornica poluvodiča, Zagreb, Kraljevićeva bb, sa sledećim dnevnim redom:

- JUS N.R1.371 – Poluprovodničke diode. Granične vrednosti i osnovne karakteristike: Diode referentnog napona i diode za stabilizaciju napona
- JUS N.R1.372 – Poluprovodničke diode. Granične vrednosti i osnovne karakteristike: Ispravljačke diode

Međunarodna organizacija za standardizaciju ISO/TC 34 – Poljoprivredno prehrambeni proizvodi potkomitet SC 11 životinjske i biljne masti i ulja održaće svoje redovno

zasedanje u Varni Bugarska u vremenu od 28. do 30. septembra 1977. godine.

Tačna adresa i mesto zasedanja objaviće se naknadno.

Dnevni red zasedanja

1. Razmatranje primedbi u vezi sa sledećim dokumentima:
 - ISO/DP 661 životinjske i biljne masti i ulja – pripremanje laboratorijskog uzorka za analizu
 - ISO/DP 662 životinjske i biljne masti i ulja – određivanje sadržaja vlage i isparljivih materija
 - ISO/DP 663 određivanje sadržaja nerastvorljivih nečistoća
 - ISO/DP 934 životinjske i biljne masti i ulja – određivanje količine vode (metodom destilacije)
 - ISO/DP 935 životinjske i biljne masti i ulja određivanje tačke očvršćivanja masnih kiselina
 - ISO/DP 5557 masti i ulja – pripremanje ukupnih masnih kiselina rastvorljivih u vodi
 - masti i ulja – određivanje indeksa refrakcije
 - životinjske i biljne masti i ulja – određivanje tačke topljenja
 - određivanje masnih kiselina 2 pozicija u trigliceridima masti i ulja
 - diskusija o metodama uzimanja uzoraka životinjskih i biljnih masti i ulja
 - razmatranje metoda za identifikaciju i određivanje antioksidanta
 - masti i ulja – otkrivanje i identifikacija antioksidanta
 - Otkrivanje i određivanje pojedinačnih antioksidanta
 - Diskusija o budućem radu
 - određivanje kiselosti
 - određivanje relativne gustoće
 - određivanje pepela
 - određivanje saponifikacionih materija
 - određivanje sterola gasnom hromatografijom,
 - određivanje manoglicerida i slobodnog glicerola
 - određivanje polimerizovanih masnih kiselina
 - ubrzani test oksidacije
 - izveštaj radne grupe o određivanju plastičnih polimera.

NOVE KNJIGE

PRVI ISO-TEZAURUS U PRODAJI

Tezaurus je kontrolisan i dinamičan rečnik semantički i generički povezanih naziva, drugim rečima to je skup standardizovanih i struktuiranih reči koji pokriva određeno područje znanja. Tezaurusi služi u prvom redu za opisivanje sadržaja dokumenata pomoću naziva koji se sadrže u teza-

urusima, a u cilju obrade dokumenata u okviru nekog informaciono-dokumentacionog sistema.

U okviru Međunarodne organizacije za standardizaciju izrađen je tezaurus koji sadrži 9.000 pojmova iz svih područja standardizacije.

Ovaj Tezaurus je nastao kao rezultat indeksiranja oko 13.000 nacionalnih i međunarodnih standarda i namenjen je za rad u okviru ISO-informacione mreže. Međutim, zbog multidisciplinarnog karaktera ovog tezaurusa, on se preporučuje svim informacionim i dokumentacionim centrima kao solidna baza za indeksiranje i izradu njihovih sopstvenih tezaurusa.

Tezaurus je izrađen prema pravilima ISO standarda za

pripremu tezaurusa i to u dve dvojezične verzije.

Engleska verzija se sastoji iz tri sveske:

Vol. 1-Alfabetska strukturna lista, englesko-francuska

Vol. 2-Dvojezični englesko-francuski KWOC registar

Vol. 3-Uporedna lista pojmova, francusko-engleska.

Na isti način je sređena i francuska verzija.

Tezaurus se može nabaviti od ISO-Central Secretariat, 1211 Genève 20, 1 Rue de Varembe i to:

– Sve tri sveske, sa dopunama u naredne 2 godine, po ceni od 825 Šv.fr.

– Samo sveska 1., bez dopuna, po ceni od 350 Šv.fr.

Po istim cenama se može nabaviti tezaurus na mikrofiskovima.

„JUS informacije“ izdaje Jugoslovenski zavod za standardizaciju kao separat biltena „Standardizacija“.

Primerici su besplatni, izlazi dva puta mesečno. Adresa: Slobodana Penezića Krcuna 35, Beograd.

Telefoni: grupa za rudarstvo i metalurgiju 683-947, grupa za građevinarstvo 681-346; grupa za hemiju 683-067; grupa za mašingradnju i saobraćaj 683-643; grupa za elektrotehniku

646-881; grupa za poljoprivredu i šumarstvo 683-955, grupa za bezbednost i zaštitu životne sredine 683-947, grupa za razvoj, koordinaciju, međunarodnu saradnju i informacije 645-437, grupa za uređivanje znakova kvaliteta i atestiranje 645-437; Standardoteka 657-366.

Teleks 12089

Poštanski fah 933.

41

428/1977/1

700052555.1,12

COBISS 0

